

ՋՈՆ ՉԻՎԵՐԻ ՀԵՐՈՍՆԵՐԻ ՎԱՐՔՆ ՈՒ ՄԱՏԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ

ՄԱՐԻՆԵ ԱՆԴՐԱՍՅԱՆ

Ջոն Չիվերի պատմվածքների հերոսները մշտապես գտնվում են հույսի ու տարակուսանքի միջև, իրենց ընդունակությունների և անորոշ ճակատագրի բարեհաճության ներքո: Ըստ գրականագետ Ջոն Դայերի՝ Չիվերն ուսումնասիրում է արվարձանի բնակիչների մտածելակերպը և արարքները՝ նրանց բնութագրելով որպես երկմտողներ ինքնատիրապետման և մոլորվածության, ինչպես նաև երազանքի և այդ երազանքները կասկածի տակ դնող իրականության միջև¹: Արվարձանի բնակիչներն ապահովված են, քաղցած չեն, այստեղ չկան գործազրկություն, ռասսայական ճնշումներ, բայց նրանք խորապես դժբախտ են: Արվարձանը կարծես բանտ է մարդու ներքին ազատության համար: Հերոսների յուրաքանչյուր խռովություն և միջավայրից հեռանալու փորձ անխուսափելիորեն ավարտվում են նրանց առօրեական կյանք վերադարձով կամ ողբերգությամբ: Այս մասում մեր նպատակն է ուսումնասիրել Չիվերի հերոսի վարքագիծը և մտածողությունը կյանքի այս կամ այն իրավիճակում հայտնվելիս: Ո՞րն է մարդու, այսպես ասած, արվարձանային կանոններից դուրս, ոչ սովորական վարվելաձևի պատճառը: Սա, թվում է, սովորական հարց է, սակայն խնդիրն այն է, որ արվարձանային գոյության կերպն այնքան անփոփոխ և հիմնային է դարձել, որ, պարզվում է, մարդու մտածողության սահմաններն արվարձանի վարքուբարքի սահմաններից դուրս չեն կարող անցնել: Չիվերի համար կարևոր է ներկայացնել ոչ թե իր հերոսների գործողությունները, այլ այդ գործողությունների պատճառները, երևույթների ինչու: Ամերիկյան արվարձանում մարդիկ իրարից առանցնացված են, թեև նրանք շատ հաճախ հավաքույթներ են կազմակերպում, կոկտեյլ վայելում, բայց սա միայն որպես ժամանց: Կյանքի դժվար պահերին նրանք իրար օգնելու, ձեռք մեկնելու կամ միմյանց հասկանալու ունակությունից զուրկ են: Արտաքուստ ներդաշնակ, բայց ներքին վայրիվերումներով արվարձանում հակադրությունները բացառություն չեն: Այս առումով մարդկային հոգեբանության և մտածողության երկու հակասական կողմերի լավագույն օրինակը, թերևս, Չիվերի «Շեյդի Հիլլի կողոպտիչը» («The Housebreaker of Shady Hill», 1958թ.)

¹ John Dyer, John Cheever: Parody and The suburban aesthetic // <http://xroads.virginia.edu/~ma95/dyer/cheever4.html>-20.04.2016//.

պատմվածքն է: Գլխավոր հերոս Ջոնի Հեյքը որոշում է սեփական բիզնեսը ծեղնարկել այն ժամանակ, երբ պլաստմասերի գործարանի տերը նրան հեռացնում է աշխատանքից: Հայտնվելով գործազուրկի կարգավիճակում և մտավախություն ունենալով կորցնել Շեյդի Հիլի արվարձանում իր հարմարավետ ապրելակերպը՝ նա դուրս է գալիս ինքնակառավարումից: Սրա ազդեցությամբ էլ սկսվում է նրա կյանքի հետագա բարդ ընթացքը: Ջոնի կինը և երեխաները զգում են նրա հիասթափությունը, որը ներգործուն դեր է ունենում տան մթնոլորտի լարվածության վրա: Նա մտավախություն ունի կնոջը պատմել Վարբուրտոններից գումար գողանալու մասին, քանի որ կինը կարող է մտածել, որ իր հետ ինչ-որ բան այն չէ:

Մի երեկո Շեյդի Հիլի մի քանի ընտանիքներ, այդ թվում՝ Հեյքի ընտանիքը, հրավիրվել են հարևան Վարբուրտոնների տուն: Արդեն ուշ է, սակայն տանտերը՝ Կարլ Վարբուրտոնը, դեռ չի վերադարձել աշխատանքից: Տիկին Վարբուրտոնը, անհանգստանալով ամուսնու համար, զրույցի ժամանակ մտաբերում է նրա դրամապանակը. «Կարլը կայարան հասնելու համար անցնում է սարսափելի ետնախորշով: Նա իր մոտ մշտապես պահում է հազար դոլար, ես այնքան եմ վախենում, որ նրա վրա կհարձակվեն»²: Հեյքը մտածում է, որ եթե մի որոշ ժամանակով այդ գումարը ներդնել իր բիզնեսում, կկարողանար ոտքի կանգնել: Երեկոյի ազդեցությամբ նա գիշերը երազ է տեսնում, որ հացի բազմագույն փաթեթավորման բիզնես է ստեղծել. «Մինչ այդ ես երազ տեսա, ինչ լավ կլիներ արտադրել հաց գույնզգույն փաթեթավորմամբ»³:

Խառը մտքերից հետո Հեյքը հանկարծ վատ զգացողություն է ունենում՝ նույնիսկ մտածելով մահվան մասին. «Զգացի, որ մահանում եմ բրոնխների քաղցկեղից: Մելամաղձոտ տրամադրության պահեր էլ եմ ունեցել տարբեր պատճառներով: Ես տեսչում եմ դեպի հայրենիքը, որտեղ երբևէ չէի եղել, երազում էի դառնալ այն, ինչը չկարողացա լինել, բայց այս ամենը ոչինչ էր ու անհամեմատելի ինձ պարուրած մահվան վախի զգացողության հետ»⁴: Անհանգստանալով աշխատանքի կորստի և միջոցների նվազման համար՝ նա տարվում է դրամի մասին մտորումներով. «Ինձ թվում էր, որ ոչ մի կին ինձ այդչափ չէր գրավում, որքան այդ գիշեր ուզում էի փող ունենալ»⁵: Ջոնի Հեյքն

² John Cheever, The Housebreaker of Shady Hill, Macfadden publications, New York, 1961, p. 11.

³ Նույն տեղում, էջ 11:

⁴ Նույն տեղում, էջ 12:

⁵ Նույն տեղում, էջ 13:

անսպասելիորեն հագնում է շորերը, մտնում Կարլ Վարբուրտոնի տուն և գողանում նրա դրամապանակը:

Փաստորեն ստացվում է այնպես, որ արվարձանում իր ապրելակերպը պահպանելու համար Ջոնի Հեյքը պետք է ունենա գումար, հակառակ դեպքում՝ նա դուրս է մնում համայնքի միասնությունից: Թեև գողությունից հետո նրա ֆինանսական հարցերը որոշ չափով կարգավորվում են, այնուամենայնիվ կյանքը հաջորդ շաբաթների ընթացքում չի փոխվում: Հեյքին սկսում է տանջել սեփական մեղքի զգացողությունը:

Վերլուծելով Հեյքի մտքերի հաջորդականությունը՝ մենք տեսնում ենք, թե ինչ է թաքնված Չիվերի հերոսի հույսի և տարակուսանքի հետևում: Այս դրվագների ժամանակ թվում է՝ Հեյքն անգիտակից վիճակում է: Գրողը կենտրոնանում է հերոսի արտաքին նկարագրության վրա. «Հաջողությամբ մտա միջանցք: Միակ վտանգն այդ պահին կախված էր ինձանից: Քիչ էր մնում նյարդային բռնկում տեղի ունենար: Բերանս չորացավ, սրտիս աշխատանքը, կարծես, կանգ առավ, ոտքերս արդեն չէին ենթարկվում: Քայլ անգամ չէի կարող անել, եթե չհենվեի պատին: Կառչելով բազրիքներից՝ մի կերպ իջա սրահ և օրորվելով դուրս եկա մաքուր օդ»⁶:

Օսթին Ուորենը Ջոնի Հեյքի տառապանքն անվանում է նոր անգլիական կամ պուրիտանական խղճմտանք. «Սա ցույց չի տալիս նրանց, ովքեր կրոնական հետապնդման են ենթարկվում, այլ նրանց, ովքեր իրենց ներսում տառապում են սեփական խղճից: Նրանք տանջվում են կասկածներից և երկմտանքից, նրանք խառը զգացողություններ ունեն, հետևաբար՝ ոչ մաքուր շարժառիթները նրանց հուշում են կատարել բարի գործեր»⁷: Այս դեպքում Հեյքի բարի գործը, ըստ Ջոն Դայերի, նրա գողությունն է, որը կատարվել է լավ նպատակների համար, բայց նախաձեռնված է եղել ոչ օրինական միջոցներով: Կարող ենք մտածել, որ Հեյքի խիղճը մաքուր է այն իմաստով, որ նա չի կարող թաքցնել սեփական բարեխղճությունը: Հեյքը գիտակցում է իր սխալը: Նրա տագնապը սկսվում է այն ժամանակ, երբ հասկանալի է դառնում, որ արտաքին սոցիալական միջավայրը և մարդու բարոյական գիտակցությունն իրար հակասում են: Նա փորձում է պարզել, թե ինչ սխալ բան է տեղի ունեցել իր հետ, և ինչը նրան դրդեց խախտել արվարձանային օրենքները: Հերոսը

⁶ Նույն տեղում, էջ 14:

⁷ John Dyer, The Housebreaker of Shady Hill and Nakedness: Cheever's Puritanism and the Pastoral // <http://xroads.virginia.edu/~ma95/dyer/houseb.html>-25.06.2016//.

մտովի վերլուծում և փորձում է պարզել, թե ինչը մղեց նրան կատարել գողությունը: Հեյքը ինքնագննման միջոցով փորձում է բացահայտել իր գործողությունների հիմնավորված պատճառները: Նա փորձում է հիշել իր կյանքում տեղի ունեցած մի դեպք, որը կարող էր իրեն դարձնել հանցագործ: Հեյքն իրեն համեմատում է արվարձանի այլ գողերի հետ, սկսում նկատել այնպիսի երեվոյթներ, որոնք նախկինում իր ուշադրությունը չէին գրավել, ամեն օր ամսաթերթերում փնտրում է հանցագործների մասին հոդվածներ: «Ես նայում էի թերթը, Բրոնքսում կողոպտվել է գանձապահը, որը ստացել է բանկից երեսուն հազար դոլար աշխատավարձը վճարելու համար: Ուայթ-Փլեյնսում տարեց կինը, վերադառնալով հյուրերի տնից, հայտնաբերում է, որ բնակարանից անհայտացել են նրա մորթեղենը և թանկարժեք զարդերը, Բրուքլինի պահեստում գողացել են վաթսուն հազար դոլարի դեղեր: Ես ինձ համեմատաբար թեթև զգացի, երբ համոզվեցի, որ իմ արարքի մեջ չկա նմանատիպ ինչ-որ բան: Իսկ հետո պարզ է դառնում, որ ես սովորական գող եմ և խաբեբա ու մի բան եմ արել, որը խիստ դատապարտելի է և հակասում է կրոնական ցանկացած դրույթի: Ես կողոպտել եմ, ավելին, գաղտնի կերպով մտել եմ ընկերոջս տուն՝ այդպիսով խախտելով բոլոր գրված օրենքները, որոնց վրա հենվում է հասարակությունը: Խիղճը վայրի թռչնի կտուցի նման այնքան է պատռել իմ հոգին, որ ծախ աչքս սկսեց ջրածգվել, և ինձ նորից նյարդային բռնկման եզրին զգացի»⁸:

Հեյքի համար օրըստօրե Շեյրի Հիլի իրականությունը փոխվում է: Նա սկսում է տեսնել արվարձանում թաքնված և գոյություն ունեցող արատները: Ռեստորանում նա տեսնում է, թե ինչպես մի օտարական գրպանեց սեղանին դրված երեսունհինգ ցենտը:

Ջոնի անհանգստությունները զագաթնակետին են հասնում, երբ ծնընդյան տոնին ընտանիքի անդամները նրան սանդուղք են նվիրում: Նվերի սխալ մեկնաբանությունը, ինչպես նշվում է, օրինազանց կամ գող, հանգեցնում է նրան, որ հերոսը վատ վարք ցուցաբերի նաև վերջին մնացած արժեքի՝ իր ընտանիքի նկատմամբ. «Ոչինչ չի կարող արդարացնել քո վարքագիծը: Դու բղավել ես երեխաների վրա, անվայել եղել ինձ հետ, կոպտել ծանոթներին, նրանց ետևից չարախոսել...»⁹:

⁸ John Cheever, The Housebreaker of Shady Hill, p. 15.

⁹ Նույն տեղում, էջ 24:

Երբ բոլորը քնած են, Հեյքը դուրս է գալիս: Գիշերը նրան հնարավորություն է տալիս Շեյդի Հիլը տեսնելու այլ տեսանկյունից. «Քայլեցի այգով ետ...Ես այդ գիշեր չքնեցի, մթության մեջ նստած մտածում էի Թոմ Մեյթլենդի, Գրեյսի Մեյթլենդի, Վարբուրտոնների, Քրիստինայի ու իմ տխուր ճակատագրի մասին, և ինչ տարբեր է Շեյդի Հիլը գիշերը և ցերեկվա լույսին»¹⁰:

Հատկանշական է, որ ցերեկային և գիշերային ժամերին Հեյքի վարքի փոփոխությունն ակնհայտ է: Այս պարագայում խորհրդանշական է նրա բնույթը, որը մի կողմից ծանոթ է հանրությանը, ակնառու է օրվա ընթացքում, իսկ մյուս կողմից թաքնված է և փակ հասարակության համար: Այսպիսով, Հեյքի գողությունը հստակ հակադրություն է ստեղծում այն ամենի միջև, որը արվարձանային-հովվերգական երազը ներկայացնում է: Տեսնում ենք, որ գողությունն ավելի է բարդացնում նրա կյանքը: Ի վերջո, սա մի բան է, որը դուրս է Հեյքից և, թվում է, պատճառ է դառնում նրա էության փոփոխման համար, սակայն Հեյքը շարունակում է զննել հարևանների տները և մի օր երկրորդ գողության փորձն է անում: Մինչ Հեյքը կմտնի Փեթերների տուն, սկսում է անձրևել: Անձրևի տակ Հեյքը բացահայտում է անում. «Ես չընկա թակարդը: Ես ապրում եմ երկրի վրա, որովհետև այդպես ուզել եմ ինքս: Եվ կարևոր չէ, թե ինչպես եմ ստացել կյանքի շնորհները, կարևորն այն է, թե ինչին եմ տիրապետում, զգում եմ թաց խոտի և մազերիս միջև կապը, և սիրտս մեղմորեն հանդարտվում է, երբ ամռան երեկոները երեխաներիս հետ ենք... Ես նայեցի Փեթերների տանը, շրջվեցի ու հեռացա այդտեղից»¹¹: Սա նման է մկրտության, որը կարծես Հեյքի՝ իր խղճի հետ ունեցած պրոբլեմների վերջն է: Նա, ըստ երևույթին, հաջողության է հասնում իր արվարձանային ապրելակերպից հրաժարվելու անհանգստությունից: Հնարավոր է նաև այս պահին նա հաղթահարում է արվարձանի սոցիալական աստիճաններից իջնելու իր վախը: Բարեբախտաբար, Հեյքի նախկին ղեկավարն առաջարկում է վերադառնալ աշխատանքին: Ջոնի Հեյքը վարձատրվելուն պես վերադարձնում է հարևանից գողացած գումարը: Նա ինը հարյուր դոլար կանխավճար է վերցնում և դրամով լի ծրարը աննկատելիորեն դնում է Վարբուրտոնների խոհանոցի սեղանի վրա:

Գրականագետ Ջոն Դայերը Ջոնի Հեյքի վարքագիծը և գործողությունները դիտարկում է նոր անգլիական պուրիտանական բարոյականության և

¹⁰ Նույն տեղում, էջ 27:

¹¹ Նույն տեղում, էջ 28:

հոգեբանական հարթությունում: Նա իր «Շեյդի Հիլի կողոպտիչը և մերկություն: Չիվերի պուրիտանիզմը և հովվերգությունը» («The Housebreaker of Shady Hill and Nakedness: Cheever's Puritanism and the Pastoral») հոդվածում գրում է, որ պատմվածքի առաջնային պատկերը փոխաբերական նշանակությամբ մերկությունն է: Այս կերպ հեղինակը նպատակ ունի հետազայում ցույց տալու իր հերոսի անմեղության և մեղավորության զգացողությունները¹²:

Դիտարկելով Հեյքի գործողությունները՝ կարող ենք մտածել նաև, որ նա հոգեկան խնդիրներ ունի: Ակնհայտ է, որ նա պայքարի է դուրս գալիս այն ժամանակ, երբ խոսքը վերաբերում է ընտանեկան հարաբերություններին: Ծնողների բաժանության հանգամանքը ևս Հեյքի անձի ձևավորման վրա իր ազդեցությունն է ունեցել. «Ես հաճախ թերթերում կարդացել եմ, որ բաժանությունը ժամանակ առ ժամանակ հանգեցնում է հանցանքի: Իմ ծնողները բաժանվեցին այն ժամանակ, երբ 5 տարեկան էի»¹³:

Ըստ Ջ. Դայերի՝ Հեյքի գողությունը, ինչպես նաև «Ալկոհոլի տխուր հետևանքները» պատմվածքի հերոսուհի՝ էմմիի՝ լվացարանում խմիչքը թափելը կամ «Պարզապես ասա ինձ ով էր» պատմվածքի հերոս Ուիլ Պոմի վարքը՝ կնոջ թվացյալ սիրեկանին հարվածելը վախերի կամ հիասթափությունների դրսևորումներ են: Նրանք կատարում են այս գործողություններն այն ժամանակ, երբ մոլորության մեջ են: Չիվերի հերոսը, խճճված մարդկային բարդ հարաբերություններում, ժամանակավորապես տեղի է տալիս, բայց արագ կարողանում է վերագտնել սեփական հավասարակշռությունը: Գրականագետ Քազիմի բնորոշմամբ՝ ճգնաժամը մեղքի փորձությունն է, անդունդից խույս տալը¹⁴:

Դժբախտաբար, ինքնաքննությունը, որը հանգեցնում է այս տեսությանը, հաճախ ստեղծում է անհանգստության և անկայունության վիճակ, հետևաբար մարդը մշտապես ենթադրությունների և երկմտանքի մեջ է գտնվում: Այն փորձերը, որոնք հերոսները կատարում են ավելի ուշ՝ իրենց մեղքը մեղմելու համար, նույնպես չեն լուծում խնդիրները: Հեյքի ներսում կարծես ինչ- որ բան փոխվում է, քանի որ նա երկրորդ անգամ չի կրկնում հանցանքը, չի զոդանում հարևան Փեթերների տնից, սակայն ուստիկանի հետ երկխոսությունը ձևավո-

¹² John Dyer, *The Housebreaker of Shady Hill and Nakedness: Cheever's Puritanism and the Pastoral*.

¹³ John Cheever, *The Housebreaker of Shady Hill*, p. 17.

¹⁴ Alfred Kazim, *Bright Book Life: American Novelists and Storytellers from Hemingway to Mailer*, Boston: Little Brown, 1971, p. 111.

րում է այն տպավորությունը, որ հերոսը դեռ առաջվա նման ճշմարտությունը թաքցնելու հակում ունի: Թեև այս առումով գրականագետ Ս. Դոնալդսոնն այլ կարծիք ունի: Ըստ նրա՝ անձրևը հրաշքի պես փոխում է Հեյքին, և նա հրաժարվում է գողի իր գործունեությունից¹⁵: Երբ նա դուրս է գալիս բակից, մի ոստիկան մոտենում և հարցնում է, թե ինչու է դրսում ուշ գիշերին: Հեյքը ոստիկանին ասում է, որ պարզապես զբոսնում է շան հետ, սակայն իրականում նա շուն չունի: Հավատալով նրան՝ ոստիկանը հեռանում է, իսկ Հեյքը սուլում է և բավարարված զգում իր ստով: Անիմաստ կլինի մտածել, որ գողացված գումարը կարող է լուծել Հեյքի ֆինանսական խնդիրները: Նույն կերպ սխալ կլինի կարծել, որ գումարը հարևանին վերադարձնելը կարող է կյանքը դարձնել ավելի լավ: Պատմվածքն ավարտվում է այնպես, ինչպես սկսվել էր, Հեյքը մենախոսում է մթության մեջ:

Հատկանշական է, որ արվարձանային կարգուկանոնը չխաթարելու հանգամանքը մարդու բարոյական գիտակցության մեջ է: Օրինակ «Հինգ-քառասուն-ութը» («The Five-Forty-Eight», 1954թ.) պատմվածքի հերոսուհին որոշում է չսպանել այն մարդուն, ով ցավ է պատճառել իրեն:

Պատմվածքի հերոս Բլեյքը, ուրիշ արվարձանաբնակների նման, ամեն օր գնացքով դեպի քաղաք աշխատանքի է գնում: Ի տարբերություն մյուս պատմվածքի հերոսների՝ Բլեյքի նկատմամբ զրոգը կարծես, համակրական վերաբերմունք չունի: Նույնիսկ նրա արտաքին կերպարը, հագուստը գորշություն են ներշնչում: «Բլեյքը նիհար էր, մուգ մազերով: Նա բոլոր հարաբերություններում աննշան մարդ էր և միայն մոխրագույն աչքերից և գունատությունից հնարավոր էր կռահել նրա անխոհեմ հակումների մասին: Հազնվում էր շատերիս նման, կարծես ենթարկվում էր օրենքներին: Վերարկուն բաց մոխրագույն էր, շամպինիոն սունկի նման, գլխարկը և կոստյումը մուգ շագանակագույն էին: Բացի փողկապի վառ գծերից, մնացածն անգույն էր...»¹⁶: Չիվերը մեզ չի ներկայացնում հերոսի ընտանեկան կյանքը, փոխարենը պատմում է մի վրեժխնդրության մասին, թե ինչ է տեղի ունենում հերոսի և նրա նախկին գործավարուհու՝ Դենթի միջև: Բլեյքն ազատում է Դենթին աշխատանքից՝ նրա հետ նախկին կապի բացահայտումից և հետագա բարդություններից խուսափելու համար: Հերոսը մոռացել է իր անցյալը, նույնիսկ չի հիշում

¹⁵ **Scott Donaldson**, Cheevers Shady Hill: A suburban Sequence, Modern American short story sequences, ed. J. Jerald Kennedy, Cambridge university press, 1995, p. 140.

¹⁶ **John Cheever**, The Housebreaker of Shady Hill, p. 94.

իր նախկին գործավարուհու անունը, սակայն պարզ է դառնում, որ վերջինս չի մոռացել նրան: Նա հետևում է Բլեյքին՝ ատրճանակը ձեռքին: Բլեյքը, վախի զգացողությամբ պարուրված, փորձում է ազատվել Դենթից. «Կարելի է տաքսի նստել, ուրիշ դռնով դուրս գալ: Կարելի է խոսել ոստիկանի հետ: Կարելի է փախուստի դիմել, եթե նա հեռանա, նա չի հասցնի իրագործել մտածածը... Նա հիմար է, սենտիմենտալ և, հավանաբար, միայնակ, պատճառն ընդամենը սա է»¹⁷:

Դենթը հետևում է Բլեյքին և մտնում Շեյդի Հիլ մեկնող 5-40-8 համարի գնացքը: Բլեյքը զարմանում է, թե ինչպես միսիս Դենթը կարողացավ հայտնվել իր կողքին՝ ատրճանակը թաքցրած դրամապանակում: Թեև գիտակցում է, որ միսս Դենթը կարող է հեշտությամբ իրեն սպանել, սակայն այդ պահին չի կարող որևէ մեկին օգնության կանչելու կարծելով, որ հարևանների հետ այդքան մոտ չէ, որ վերջիններս՝ օգնության հասնելու կամք դրսևորեն :

Վախենալով, որ միսիս Դենթը կարող է տեսարան սարքել ուղևորների, հատկապես հարևանների ներկայությամբ, Բլեյքը ստիպված լսում է նրա մեղադրանքները: Տեսնում ենք, որ Բլեյքի կարեկցանքը ձևական բնույթ ունի: Երբ Դենթն ասում է, որ ծանր հիվանդ էր ամբողջ երկու շաբաթ, Բլեյքը միտումնավոր իր ափսոսանքն այնքան բարձր է հայտնում, որ լսելի լինի հարևաններին՝ պարոն Ուոթքինսին և տիկին Կոմպտոնին: Այս դրվագում ակնհայտորեն Չիվերը ներկայացնում է ժամանակակից մարդու գոյության մենությունը, հաղորդակցվելու հուսահատ փորձը և սիրո պակասը: Դենթը ասում է.«Ինձ միայն մի բան էր անհրաժեշտ՝ մի քիչ սիրել»¹⁸:

Ինչպես գրականագետ գրում է, թեև պատմությունը վրեժխնդրության մասին է, սակայն, ըստ էության, այն Բլեյքի կերպարի ուսումնասիրությունն է, որպես անհոգի ավտոմատի, Չիվերի ամենից նողկալի մարդաստացի, բացառությամբ «Ուալշոտյան խայտառակություն» վեպի հերոս Քամբերոնի¹⁹:

Հատկանշական է, որ Բլեյքն այլ կերպ է իրեն դրսևորում քաղաքում, մինչդեռ տանը՝ Շեյդի Հիլի արվարձանում, նա հանում է դիմակը՝ ներկայանալով որպես պատշաճ արվարձանաբնակ՝ համապատասխան հասարակական կարգուկանոնին և հոգատար իր հասարակական դիրքին կամ կենսաձևին: Քաղաքը հնարավորություն է տալիս Բլեյքին իր իսկությունը թաքցնելու:

¹⁷ Նույն տեղում, էջ 91:

¹⁸ Նույն տեղում, էջ 101:

¹⁹ **Patrick Meanor**, Comprehensive research and study guide (Bloom's major short story writers: John Cheever), ed. Harold Bloom, Chelsea House, 2004, p. 67.

Այստեղ նա իրեն դրսևորում է եսասիրաբար, ցույց տալիս իր անձի այլասերված հատվածը, կարծես դառնում աննշան մարդ, որը ժամանակավորապես ազատ է արվարձանային կանոններին հետևելու պարտականությունից:

Պարզվում է՝ Բլեյքը ոչ միայն քաղաքում, այլ նաև ընտանիքում է եսասեր: Այս հանգամանքն ավելի է բարդեցնում Բլեյքի բնույթը՝ թույլ չտալով իրականացնել անձի քննություն:

Պատմվածքում գնացքը խորհրդանշական բնույթ ունի: Այն Բլեյքի տան և աշխատանքի վայրի միջև պարզապես տրանսպորտային փոխադրման միջոց չէ, այլ նաև հերոսի կյանքի առանձին մասերի խորհրդանշական անցում, նրա հասարակական պատկերը և գաղտնի կյանքը:

Միանալով Բլեյքին՝ Դենթը խաթարում է Բլեյքի կյանքի երկակի աշխարհների անթափանցելիությունը: Բլեյքն այլևս չի կարող ապահով մնալ արվարձանում, քանի որ Դենթը քաղաքից ներխուժել է արվարձանային տարածք: Երբ նա տեսնում է Դենթին ատրճանակը ձեռքին, հանկարծ մահվան գիտակցությունը հիշեցնում է կյանքում այն կարևոր իրերի մասին, որոնք այդքան արհամարհել է: Դենթը, ըստ էության, ցանկություն չունի նրան սպանելու, ատրճանակը միջոց է, նրան լսել տալու համար: Պատմվածքն ավարտվում է նրանով, որ միսիս Դենթը ստիպում է նրան կայարանում սողալ կեղտի միջով: Դենթը հասկանում է, որ արել է այն, ինչ պետք էր, նա ասում է. «Հիմա ես կարող եմ լվանալ ձեռքերս քեզնից, կարող եմ լվանալ այս ամենից, որովհետև դու տեսար, որ կա բարություն, առողջ դատողություն իմ մեջ, որը կարող եմ գտնել և օգտագործել...»²⁰: Ի տարբերություն Հեյքի՝ այս պատմվածքում, ընդհակառակը, Բլեյքի արարքը, Դենթի նկատմամբ նրա վերաբերմունքը, մեղքի որևէ զգացողություն չեն առաջացնում:

Բլեյքը չունի խղճմտանքի զգացողություն ուրիշների, հատկապես խոցված և վիրավոր մարդկանց համար, ինչպիսին Դենթն է: Ինչպես Հեյքը Բլեյքը նույնպես երկակի բնույթ ունի, վատը թաքնված է նրանից և հեշտությամբ կարող է ի հայտ գալ ինչ-որ խնդրի կամ իրավիճակի առկայության դեպքում: Եթե Հեյքին բնորոշ է ինքնազննումը, սեփական արարքների պատճառները վերլուծելու կարողությունը, Բլեյքը, թվում է, զուրկ է վերլուծելու ունակությունից, անգամ ներքին խիզախությունից, առճակատվելու սեփական արարքների հետևանքներին: Նրա համար առաջնային խնդիրն արվարձանի մյուս բնակիչ-

²⁰ John Cheever, The Housebreaker of Shady Hill, 1961, p.105.

ների մոտ պատշաճությունը չկորցնելն է: Հերոսների վարքագիծը մի կողմից կարող է դիտվել արսուրդային, որովհետև նրանք մերժում են ընդունել իրենց ենթակա դրությունը մի համակարգի նկատմամբ, որն արդեն ցույց է տվել իր անկայունությունը և անորոշությունը:

Հերոսներին նկարագրելիս, ըստ էության, Չիվերն այն միտքն է արտահայտում, որ վատ արարքը գիտակցելը դեռևս չի նշանակում փոխել ինքզինքը, մարդը մնում է միևնույն մտածողության սահմաններում:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Հոդվածում ուսումնասիրվում են Ջոն Չիվերի հերոսների վարքը և մտածողության սահմանները կյանքի բարդ իրավիճակում հայտնվելիս: «Շեյդի Հիլի կողոպտիչը» պատմվածքում գլխավոր հերոս Ջոնի Հեյքը, ֆինանսական ծախսորդության մեջ հայտնվելով և վախ ունենալով կորցնել իր ապրելակերպը, դիմում է արվարձանի սահմանած կանոններից դուրս քայլի. նա հարևանից դրամ է գողանում: Ի տարբերություն Հեյքի՝ «Հինգ-քառասուն-ուրը» պատմվածքը հերոս Բլեյքը զուրկ է խղճմտանքի զգացողությունից, սեփական արարքը գիտակցելու և վերլուծելու կարողությունից, թեև երկու հերոսներն էլ, ինչպես ակնհայտ է պատմվածքի վերջում, մնում են միևնույն մտածողության սահմաններում:

Բանալի բաներ – մտածողության սահմաններ, անորոշ ճակատագիր, ներքին ազատություն, մարդկային հոգեբանություն, բարի գործ, ֆինանսական հարցեր, ոչ սովորական վարվելաձև, հարմարավետ ապրելակերպ, մաքուր օդ, երկակի բնույթ:

ПОВЕДЕНИЕ И ПРЕДЕЛЫ МЫШЛЕНИЯ ГЕРОЕВ ДЖОНА ЧИВЕРА

МАРИНЕ АНДРАСЯН

В статье рассматриваются поведение и границы мышления героев в трудных обстоятельствах жизни. Герой истории “Взломщик из Шейди-Хилл” Джонни Хейк, который оказывается в тяжелом финансовом положении и боится потерять свой привычный образ жизни в пригороде, нарушив установленные правила пригорода, крадет деньги у соседа. В противоположность Хейку, герой истории “Пять-сорок-восемь” Блейк лишен чувства совести, способности понимать и анализировать свои поступки, хотя оба героя в конце истории остаются в пределах одного и того же мышления.

Ключевые слова – границы мышления, неопределенность судьбы, внутренняя свобода, человеческая психология, хорошая работа, финансовые вопросы, необычное поведение, комфортный жизненный образ, свежий воздух, двойной характер.

BEHAVIOR AND LIMITS OF THINKING OF JOHN CHEEVER'S HEROES

MARINE ANDRASYAN

The article discusses John Cheever's heroes' borders of thinking and behavior in difficult circumstances of life. The protagonist in the short story "The Housebreaker of Shady Hill" Johnny Hake finding himself in a complicated financial situation and fearing to lose his lifestyle, violates the established rules of the suburb: he steals money from the neighbor. Unlike Hake, the hero in the story «the Five-Forty-Eight», Blake is deprived of sense of conscience, ability to perceive and analyze his own action. However, both heroes remain within the scopes of similar thinking as it becomes obvious at the end of the story.

Key words – Boundaries of the mind, uncertain destiny, inner freedom, human psychology, good work, financial issues, unusual behavior, comfortable lifestyles, fresh air, dual nature.